

Volen esborrar Francesc Salvà i Campillo com el primer «teleco»?

Autor:

Data de publicació: 13-09-2024

Un acte de vandalisme que ha esborrat les dates de naixement i mort de la placa dedicada a En Francesc Salvà i Campillo, pare dels Enginyers de Telecomunicacions de Catalunya, situada al carrer Petritxol de Barcelona, porta En Francesc Robusté a demanar-se si el fet és innocent o podria amagar quelcom més sinistre.

Estic molt orgullós d'haver viscut tretze anys al número onze del carrer Petritxol de Barcelona ?el “carrer de la xocolata”? La finca és catalogada: cada reforma que la Inspecció Tècnica d'Edificis diu que hem de fer, ens costa el doble simplement de mantenir els materials i el procediment constructiu medieval.

Com a anècdota, fa un decenni vam haver de posar una plataforma per a una veïna que anava amb cadira de rodes, per tal de salvar un metre amb esglaons entre el carrer i l'ascensor. Jo, com a nouvingut, vaig preguntar quan s'havia posat l'ascensor, perquè semblava nou, i per què no s'havia fet arribar arran de carrer. Els veïns històrics em van explicar que l'ascensor es va posar l'any 2000 i no es va arribar fins al carrer perquè es van començar a trobar restes medievals (l'edifici és del segle XVI) i venien els arqueòlegs de l'Ajuntament de Barcelona amb un raspall de dents a desenterrar les troballes. Els veïns, en veure que les obres de l'ascensor s'eternitzarien, van decidir quedar-se a un metre del nivell del carrer: “Si aquestes runes han estat enterrades mig mil·lenni, poden continuar enterrades mig mil·lenni més”.

Carrer Petritxol, 11, de Barcelona.

Aquesta finca, a banda de la Granja Pallaresa on fan la millor xocolata desfeta de Barcelona, té tres curiositats històriques (per mi, i que jo sàpiga). El cortinatge de fusta del portal és emblemàtic (ens van pispar dos poms fantàstics

de bronze en forma de mà per trucar des del carrer). La segona curiositat és que els pisos principal 2a i 3a van ser l'acreditada fàbrica de mocadors Casa Comella. Allà, les joves com la Montserrat Caballé brodaven els mocadors i hi ha una placa al carrer que ho recorda.

La tercera curiositat també té una placa al carrer i és l'objecte d'aquest article: en aquesta finca va néixer, el 12 de juliol del 1751, En Francesc Salvà i Campillo, "eminent home de ciències", com diu la placa. Hi va viure tota la seva vida, i també hi va morir el 13 de febrer del 1828.

Ja s'ha escrit sobre el personatge (Ramos, Elias i Romeu, 2021) i s'ha publicat en aquest mateix web (INH, 3 de juny del 2021). Però ara ho voldríem sintetitzar i dir que va ser un metge, un físic i un enginyer que és considerat el "pare" dels Enginyers de Telecomunicacions de Catalunya.

La Universitat Politècnica de Catalunya té una esfinx seva davant l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria de Telecomunicació de Barcelona.

Esfinx d'En Francesc Salvà davant l'Escola de Telecomunicacions de la UPC.

En Francesc Salvà Campillo inventa un prototip de telègraf elèctric el 1791 i ho publica el 1795 a la memòria La electricidad ampliada a la telegrafía. El 1800 publicà una segona memòria i al 1804 una tercera memòria amb l'invent força perfeccionat. És a partir d'aquesta tercera memòria que s'acredita l'invent al savi català, malgrat que l'enginyer italià Guglielmo Marconi ostenta la patent oficial el 1901.

Doncs, bé: el dimecres 15 de març del 2023 un grup d'estudiants de la UPC vam anar a l'Ajuntament de Barcelona a escoltar la regidora Janet Sanz que ens va impartir un seminari de transport que porto organitzant fora de la docència reglada des de fa 35 anys. En sortir de l'Ajuntament vaig proposar fer una ruta històrica pel barri Gòtic amb els estudiants que ho volguessin.

Vam visitar la plaça del Rei i el Museu d'Història de Barcelona des del carrer, el carrer Llibreteria (Cardus) i el carrer del Bisbe (Decumanus), la plaça de Sant Felip Neri, on vam aportar reflexions sobre la Guerra Civil, l'aqüeducte romà trobat a la plaça del Vuit de Maig, la catedral amb la placa que commemora el bateig dels 6 primers "indis" abduïts d'Amèrica per En Joan Colom, la via sepulcral romana de la plaça Vila de Madrid, les ceràmiques de Portaferri amb la Rambla, el carrer Petritxol, la plaça del Pi, el pla de l'Ós i el Liceu amb les noves portes d'En Jaume Plensa.

Em vaig recrear en el número onze del carrer Petritxol. Per a sorpresa meva, la placa commemorativa d'En Francesc Salvà i Campillo estava vandalitzada: hi havien esborrat els anys de naixement i mort. De seguida ho vaig comunicar via twitter a l'Ajuntament de Barcelona i la Guàrdia Urbana, però també a la presidenta de la Comunitat de Propietaris del carrer Petritxol 11 i a l'administrador de la finca.

Anys de naixement i mort vandalitzats (a dalt).

I aquí ve la sospita que és el detonant d'aquest article-denúncia que m'ha animat a escriure l'Albert Fortuny imitant en Jordi Bilbeny: "Fes quatre ratlles i explica la teva sospita". És aquest un acte de vandalisme "normal"? Té sentit que algú que només vol ser antisistema, que vol "donar la nota" sublimant la seva mediocritat anodina (en grau semblant als graffers), té sentit que només se centri en les dates? Per què no en el nom? O en la cara? Mira que és gran la placa i té 24 rajoles! S'han centrat de forma precisa en els anys de naixement i defunció que segurament passaran desapercebuts a molta gent.

A mi, aquest sabotatge selectiu em fa sospitar que respon a interessos que van més enllà del simple vandalisme o incivisme. ¿No serà que algú vol promoure com "pare del Telecom" algun altre personatge no català? Que vol esborrar la història i el recordatori d'En Francesc Salvà i Campillo? Haurem de romandre amatents.

Diu En Josep Segarra que només se li acudeix el canari Agustín de Betancourt (1758-1824), que és de l'època.

Betancourt és el pare dels Enginyers de Camins, Canals i Ports: va fundar i va ser el primer director de l'Escola homònima de Madrid el 1802, copiant el pla d'estudis de l'École des Ponts et Chaussées, de forma que Madrid és la segona Escola d'Enginyeria Civil del món després de París.

El nom de “civil” ve del fet que, abans del 1747, a París, i abans del 1802, a Madrid, aquestes grans obres públiques les feien els enginyers militars: noves ciutats (des dels romans fins a les ciutats colonials), aqüeductes i canals, clavegueres, camins i ponts, fonaments, muralles de defensa i fortificacions i armes per a destruir-les. Només la seva part de defensa i destrucció va continuar en domini militar.

Doncs bé: Agustín de Betancourt, com la majoria dels personatges d'aquella època, és polifacètic i inventor i el 1787 va aconseguir comunicar Madrid i Aranjuez amb telegrafia elèctrica, però de forma inestable. Va passar a telegrafia òptica i el 1799 va fer la citada connexió Madrid-Aranjuez amb èxit i estabilitat. Això són només 4 anys després de la primera memòria d'En Francesc Salvà i Campillo, publicada el 1795. O 5 anys ABANS de la tercera memòria de 1804, la qual acredita internacionalment l'invent al metge català.

Ens ha passat un munt de vegades el canvi de “paternitat” d'invents o de fets per poder dir que “el primer” o la “primera” és algú de fora de Catalunya, quan a casa nostra tenim referents anteriors. Tenim molta experiència en aquests “girs de truita”.

El submarí el va inventar Cornelius Drebbel el 1602a Anglaterra. Ara, qui és el “pare” del submarí Espanya? A Catalunya, En Narcís Monturiol va botar l'Ictíneu I al port de Barcelona el 1859. Però, pels seus orígens catalans i per la seva activitat política esquerrana, feminista i progressista, si busquem “inventor español submarino” a Google, ens surt Isaac Peral, militar de Cartagena, que va botar el primer submarí elèctric el 1888.

Amb el “sant patró” de l'Enginyeria Civil passa el mateix: mentre a tota Espanya celebrem el 12 de maig, dia de la mort de Sant Domènec de la Calçada (té un poble a la Rioja, va morir el 12 de maig de 1109 i va construir part del Camí de Santiago i ponts sobre el riu Oja, que dona nom a la província), a Catalunya tenim abans sant Ermengol, bisbe i patró de la Seu d'Urgell que va morir en caure d'una bastida del Pont de Bar Vell el 3 de novembre de 1035. Quan sant Ermengol mor, sant Domènec només tenia 16 anys. Però, d'aquest tema, en parlaré en un futur article.

Francesc Robusté

Referència:

- Ramos, Susana, Antoni Elias i Jordi Romeu (2021): “Francesc Salvà i Campillo. Precursor de la telegrafia sense fils”. Publicat el 3 de juny del 2021 al web de l'INH, <https://upcommons.upc.edu/handle/2099/9529>.